

“โคกหนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก ตำบลมาบโป่ง
อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

“Khok Nong Na Model” Baan Nongkrathumnok Mabpong
sub-district, Phanthong district, Chonburi province

พัชราภรณ์ เกียนนอก¹ & ณัฐพงศ์ บุญเหลือ²

Patcharaporn Kiannok & Nattapong Boonlue

Corresponding author: patcharaporn3555@gmail.com

Received: 5/3/67 Revised:17/3/67 Accepted: 17/3/67

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก และ(2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก ใช้การศึกษาการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วยการใช้แบบสอบถามตามรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model จาก 37 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการดำเนินงานในภาพรวมของ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Student, Master of Public Administration Program , Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

โครงการทั้ง 4 ดำเนินอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ข้อจำกัดด้านบุคลากรของสำนักงานพัฒนาชุมชนที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรโดยตรง ข้อจำกัดของแบบแปลนมาตรฐานที่กำหนดไว้ไม่ยืดหยุ่น ไม่เหมาะกับบริบทพื้นที่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่มีเพียงงบประมาณการขุดปรับพื้นที่แต่ไม่มีงบประมาณสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ด้านบุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบควรร่วมกันทำงานแบบบูรณาการตามความเชี่ยวชาญด้านงบประมาณควรมีงบประมาณสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ หรือพันธุ์พืช ฯลฯ และควรมีงบประมาณเป็นรายปีในช่วงระยะสัญญา 5 ปี สำหรับแปลงที่มีผลการดำเนินงานดีด้วย การขุดปรับพื้นที่ควรมีความยืดหยุ่นโดยพิจารณาตามบริบทของพื้นที่แต่ละแปลง เพื่อให้เกิดการใช้งบประมาณและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินผลโครงการ; โคก หนอง นา โมเดล; บ้านหนองกระทุ่ม
นอก

Abstract

This research has the objectives (1) to study the operating results of the “Khok Nong Na Model” project, Ban Nong Krathum Nok, and (2) to study the problems and obstacles in the operation of the “Kok Nong Na Model” project, Ban Nong Krathum. Using a mixed methods research study i.e.: quantitative research, data were collected from questionnaire based on the CIPP Model assessment format from 37 sample groups while qualitative

research, data collected from 7 informants. The results of the study found that the overall performance of the project in all 4 areas was at the highest level .The process aspect had the highest average. By interviewing 7 key informants, the results of the study were that 1) the overall performance of the project in all 4 areas was at the highest level. 2) obstacles include limitations in personnel of the Community Development Office which do not have direct expertise in agriculture. The standard plans are not flexible and not suitable for the local context. Budgetary limitations include only a budget for digging and adjusting the area but no budget to support materials and equipment. Suggestions include personnel and responsible agencies should work together in an integrated manner. In terms of budget, there should be a budget to support materials, equipment or plant varieties, etc. There should also be an annual budget for plots with good performance during the 5-year contract period. Excavation and area adjustment should be flexible by considering the context of the area, each plot In order to make use of the budget and use the area as efficiently as possible.

Keyword: Project Evaluation; Khok Nong Na Model; Baan
Nongkrathumnok

บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบัน มีความผันแปรสูงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีซึ่งล้วนส่งผลถึงประเทศไทยที่เริ่มเปลี่ยนจากสังคมเกษตรสู่สังคมอุตสาหกรรม ผู้ที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้มากกว่าก็สามารถสร้างความมั่งคั่งได้มากกว่า เกิดเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ ทั้งในส่วนของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไทยให้บรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" จึงเป็นการพัฒนาให้ประชาชนคนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข สร้างพื้นฐานการพึ่งตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำในระดับครัวเรือน ชุมชน และส่งผลให้ประเทศมีความเข้มแข็ง อีกทั้งจากสถานการณ์ของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2563 ที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการสาธารณสุข ด้านการคมนาคมและอื่นๆ ส่งผลให้เกิดวิกฤตทางสังคมขนาดหนักไปทั่วทั้งโลก ทำให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิต

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำโครงการในรูปแบบ "โคก หนอง นา โมเดล" ที่เป็นการสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนงบประมาณ และบูรณาการการทำงานจากภาคีภาคส่วนต่างๆ เพื่อ เตรียมความพร้อมให้แปลงที่เข้าร่วมโครงการมีความสามารถในการพึ่งตนเองในเรื่องของน้ำ อาหาร เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้าง/พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนในรูปแบบ "โคก หนอง นา" ระดับ

หมู่บ้าน โดยที่แปลงที่มีขนาดพื้นที่ 1 ไร่ มีเป้าหมายเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน และแปลงที่มีขนาดพื้นที่ 3 ไร่ มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองขั้นพื้นฐาน

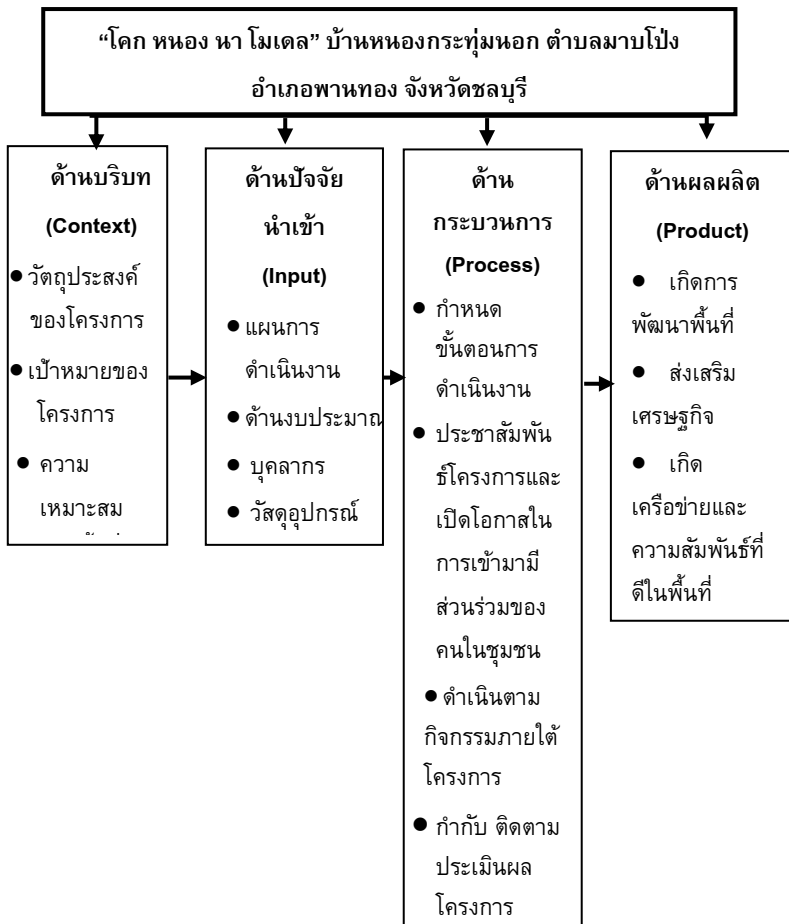
ด้วยบริบทสังคมในพื้นที่ตำบลมาบโป่ง อำเภอพานทองนั้น แม้จะมีพื้นที่สำหรับการเกษตรอยู่บ้างแต่ประชากรส่วนใหญ่ทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรมและประกอบธุรกิจส่วนตัว มีเพียงส่วนน้อยที่ยังประกอบอาชีพเกษตรกร ด้วยราคาที่ดินของอำเภอพานทอง มีราคาสูงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลพวงจากการเข้ามาของนิคมอุตสาหกรรม ชาวบ้านในพื้นที่จึงไม่ยินยอมนำที่ดินที่มีราคาสูงมาลงทุนทำแปลงเกษตร การดำเนินโครงการ “โคก หนอง นา” บ้านหนองกระทุ่มนอก ตำบลมาบโป่ง อำเภอพานทอง จึงเป็นความท้าทายของการดำเนินโครงการฯ เป็นอย่างยิ่ง โดยการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและปัญหา อุปสรรค ของการดำเนินโครงการ “โคก หนอง นา” ในพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” และนำไปปรับใช้กับแปลงอื่นๆ ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำตัวแบบการประเมิน CIPP Model ของ Daniel L. Stufflebeam (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556, อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566ข, หน้า 46-47) ซึ่งจะประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต รวมถึงแนวคิดโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” ตามหลักของ กรมพัฒนาชุมชน มากำหนดเป็นกรอบการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามตามรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จาก 37 คน และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐ 6 คน และเจ้าของแปลง 1 คน

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กับโครงการ“โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก แบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ

1.1 เจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบด้วย นายอำเภอพานทอง พัฒนาการอำเภอพานทอง พัฒนาการตำบลมาบโป่ง เกษตรอำเภอพานทอง เกษตรตำบลมาบโป่ง ประมงอำเภอพานทอง ผู้ช่วยนายช่างโยธาขององค์การบริหารส่วนตำบลมาบโป่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านหนองกระทุ่มนอก และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านหนองกระทุ่มนอก

1.2 เจ้าของแปลง“ โคก หนอง นา โมเดล” ได้แก่นายพิศิษฐ์ รัตนกุล

1.3 ผู้ที่เข้าอบรมในโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก ตำบลมาบโป่ง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมอบรมโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากจำนวนประชากรทั้งหมดที่เข้าร่วมอบรมในโครงการฯ จำนวน 30 คน ซึ่งไม่น้อยไปกว่าการขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie ,R. V. & Morgan,

D. W. (1970, อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566ก, หน้า 68) ที่คำนวณได้จำนวน 28 กลุ่มตัวอย่าง

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประเภทเจ้าหน้าที่รัฐ โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 6 คน ได้แก่ นายอำเภอพานทอง พัฒนาการอำเภอพานทอง เกษตรอำเภอพานทอง ผู้ช่วยนายช่างขององค์การบริหารส่วนตำบลมาบโป่ง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองกระทุ่มนอก และเจ้าของแปลง คือ นายพิเชษฐ์ รัตนกุล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยใช้คำถามแบบปลายปิด (Closed-ended questions) เป็นข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ เพื่อวัดระดับผลการประเมินโครงการตามประเด็นในการประเมินผลโครงการทั้ง 4 ด้าน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานะ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินโครงการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต จำนวน 28 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการซึ่งแบบสอบถามในส่วนที่ 2 มีรูปแบบคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิคเคิร์ท (อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566ก, หน้า 62-63) และได้กำหนดค่าของช่วงคะแนนตามช่วงหน้าหน้า 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด,

4 หมายถึง อยู่ในระดับมาก, 3 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง, 2 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย และ 1 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้มีการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามใช้วิธีการประเมินความแม่นยำตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาด้านเนื้อหาโครงสร้าง และนำไปแก้ไขปรับปรุงข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และการประเมินความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.882 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในระดับที่มากกว่า 0.70

และในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-End Question) เป็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับ 37 คน โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ระหว่างวันที่ 20 มกราคม – 31 มกราคม 2567

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) จำนวน 7 คนโดยใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงตามคำบอกของผู้ให้สัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 30 มกราคม – 6 กุมภาพันธ์ 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการนำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามมาลงรหัสข้อมูลและใช้คอมพิวเตอร์ประมวลผลค่าสถิติที่ต้องการและนำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages) ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล และใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดค่าเฉลี่ยเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คือ คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แสดงว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แสดงว่า อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แสดงว่า อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แสดงว่า อยู่ในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แสดงว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด เพื่อบรรยายสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการตีความข้อมูล และสรุปใจความสำคัญ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อตามที่ตั้งเอาไว้ และนำเอาผลมาอธิบายร่วมกับข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 สรุปผลจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปจากผู้ให้ข้อมูล 37 คน

รายการ		จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละ (สะสม)
สถานะของ ผู้ให้ข้อมูล	เจ้าของแปลง	1	2.70	2.70
	เจ้าหน้าที่รัฐ	6	16.2	18.92
	ผู้เข้าร่วมอบรมใน โครงการฯ	30	81.1	100.00
เพศ	ชาย	17	45.95	45.95
	หญิง	20	54.05	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	0	0.00	0.00
	31-40 ปี	7	18.92	18.92
	41-50 ปี	15	40.54	59.46
	51 -60 ปี	13	35.14	94.59
	มากกว่า 60 ปี	2	5.41	100.00
ระดับ การศึกษา	ประถมศึกษา	13	35.14	35.14
	มัธยมตอนต้น	8	21.62	56.76
	มัธยมตอนปลาย หรือ ปวช.	8	21.62	78.38
	ปวส.หรืออนุปริญญา	3	8.11	86.49

	ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	5	13.51	100.00
อาชีพหลัก	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	6	16.22	16.22
	พนักงาน บริษัทเอกชน	2	5.41	21.63
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3	8.11	29.74
	รับจ้างทั่วไป	9	24.32	54.06
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	3	8.11	62.17
	เกษตรกร	14	37.84	100.00
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	8	21.62	21.62
	10,000- 20,000 บาท	24	64.86	86.49
	มากกว่า 20,000 บาท	5	13.51	100.00

จากตารางที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีสถานะเป็นผู้เข้าร่วมอบรมในโครงการฯ คิดเป็นร้อยละ 81.1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.05 ช่วงอายุของส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.54 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.14 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกร คิดเป็น 37.84 ราย และส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 10,000 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 64.86

ผลการดำเนินโครงการทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 2 ตารางสรุปผลการประเมินโครงการภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product)

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับการประเมิน					(\bar{X}) (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่
	5	4	3	2	1			
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)			
ด้านบริบท (Context)	164 (73.87)	48 (21.62)	10 (4.50)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.69 (0.45)	มากที่สุด	3
ด้านปัจจัย นำเข้า (Input)	71 (38.38)	66 (35.68)	47 (25.41)	1 (0.54)	0 (0.00)	4.16 (0.68)	มาก	4
ด้าน กระบวนการ (Process)	331 (81.33)	63 (15.48)	13 (3.19)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.78 (0.47)	มากที่สุด	1
ด้านผลผลิต (Product)	157 (70.72)	60 (27.03)	5 (2.25)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.72 (0.48)	มากที่สุด	2
รวม	723 (69.79)	237 (22.88)	75 (7.24)	1 (0.10)	0 (0.00)	4.59 (0.52)	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 ระดับการประเมินผลการดำเนินโครงการในภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. 0.52) เมื่อพิจารณาระดับการประเมินแต่ละด้าน พบว่าผลการดำเนินโครงการด้านกระบวนการ (Process) อยู่

ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. 0.47) รองลงมาคือด้านผลผลิต (Product) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. 0.48) ด้านบริบท (Context) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. 0.45) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. 0.68)

ด้านที่ 1 ด้านบริบท (Context) ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ และความเหมาะสมของพื้นที่

ตารางที่ 3 ตารางสรุปผลการประเมินโครงการ ด้านบริบท (Context)

ประเด็นการประเมิน	ระดับการประเมิน					(\bar{X}) (S.D.)	ระดับ	ลำดับที่
	5	4	3	2	1			
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)			
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ	89 (80.18)	20 (18.02)	2 (1.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.78 (0.43)	มากที่สุด	1
ความเหมาะสมของพื้นที่	28 (25.23)	8 (7.21)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.60 (0.46)	มากที่สุด	2
รวม	164 (73.87)	48 (21.62)	10 (4.50)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.69 (0.45)	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 ระดับผลการประเมินด้านบริบท อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. 0.45) โดยประเด็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่มีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. 0.43) และรองลงมาคือความเหมาะสมของพื้นที่ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. 0.46)

ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบไปด้วย แผนการดำเนินงาน
งบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์

ตารางที่ 4 ตารางสรุปผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับการประเมิน					(\bar{X}) (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่
	5	4	3	2	1			
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)			
แผนการ ดำเนินงาน	32 (86.49)	20 (10.81)	2 (2.70)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.84 (0.44)	มากที่สุด	1
งบประมาณ	16 (21.62)	38 (51.35)	20 (27.03)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.95 (0.69)	มาก	3
บุคลากร	13 (35.14)	18 (48.65)	6 (16.22)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.19 (0.69)	มาก	2
วัสดุ อุปกรณ์	10 (27.03)	6 (16.22)	20 (54.05)	1 (2.70)	0 (0.00)	3.68 (0.90)	มาก	4
รวม	71 (38.38)	66 (35.68)	47 (25.41)	1 (0.54)	0 (0.00)	4.16 (0.68)	มาก	

จากตารางที่ 4 ระดับการประเมินผลการดำเนินโครงการด้านปัจจัย
นำเข้า (Input) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. 0.68) โดยที่แผนการดำเนินงาน
มีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. 0.44) ส่วนประเด็น
งบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ มีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมาก มี
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 โดยที่ประเด็นเรื่องวัสดุอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุดในการประเมินด้านนี้ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. 0.90)

ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบไปด้วย ขั้นตอนการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ การดำเนินงาน

ตารางที่ 5 ตารางสรุปผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการ (Process)

ประเด็นการประเมิน	ระดับการประเมิน					(\bar{X}) (S.D.)	ระดับ	ลำดับที่
	5	4	3	2	1			
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)			
ขั้นตอนการดำเนินงาน	63 (85.14)	8 (10.81)	3 (4.05)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.81 (0.45)	มากที่สุด	2
การประชาสัมพันธ์	95 (85.59)	12 (10.81)	5 (3.60)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.82 (0.45)	มากที่สุด	1
การดำเนินงาน	114 (77.03)	30 (20.27)	4 (2.70)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.74 (0.49)	มากที่สุด	4
การติดตามและประเมินผล	59 (79.73)	13 (17.57)	2 (2.70)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.77 (0.47)	มากที่สุด	3
รวม	331 (81.33)	63 (15.48)	13 (3.19)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.79 (0.47)	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 ระดับการประเมินผลการดำเนินโครงการด้านกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. 0.47) โดยที่ทุกประเด็นมีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 ประเด็นการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. 0.45) รองลงมาคือขั้นตอนการทำงาน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. 0.45)

ด้านที่ 4 ด้านผลิต (Product) ประกอบไปด้วย การพัฒนาพื้นที่ การส่งเสริมเศรษฐกิจ และการสร้างเครือข่ายในพื้นที่

ตารางที่ 6 ตารางสรุปผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product)

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับการประเมิน					(\bar{X}) (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่
	5	4	3	2	1			
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)			
การพัฒนา พื้นที่	74 (66.67)	36 (32.43)	1 (0.90)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.66 (0.48)	มากที่สุด	2
ส่งเสริม เศรษฐกิจ	50 (67.57)	21 (28.38)	3 (4.05)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.64 (0.54)	มากที่สุด	3
การสร้าง เครือข่าย ในพื้นที่	33 (89.19)	3 (8.11)	1 (2.70)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.86 (0.41)	มากที่สุด	1
รวม	157 (70.72)	60 (27.03)	5 (2.25)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.72 (0.48)	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 ระดับการประเมินผลการดำเนินโครงการด้านผลผลิต (Product) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. 0.48) โดยที่ทุกประเด็นมีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 โดยที่ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านนี้ ($\bar{X} = 4.86$, S.D. 0.41) รองลงมาคือประเด็นการพัฒนาพื้นที่ ($\bar{X} = 4.78$, S.D. 0.47)

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ด้านที่ 1 ด้านบริบท (Context) ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ และความเหมาะสมของพื้นที่

บริบทของพื้นที่ตำบลมาบโป่ง อำเภอฟานทอง กำลังขยายตัวสู่สังคมอุตสาหกรรม และในภาพรวมเหลือที่ดินในการทำเกษตรไม่มาก ผู้คนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบสังคมอุตสาหกรรมไม่เห็นความสำคัญของการทำเกษตร วัตถุประสงค์ของโครงการจึงยังไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เท่าที่ควร ส่วนเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสม ประกอบกับสถานที่แปลง โคนง นา โมเดล บ้านหนองกระทุ่มนอกมีสภาพแวดล้อมและสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินโครงการ

นายปรัตรวีร์ วิจบ นายอำเภอฟานทอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) ให้ความเห็นว่า “ผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีวิถีชีวิตเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม การทำโครงการ “โคนง นา โมเดล” นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำเกษตร หากดำเนินการด้วยการทำเกษตรแบบเดิม ๆ ก็เรียกได้ว่าอาจทำให้ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เท่าที่ควร “โคนง นา โมเดล” คือการเรียนรู้การทำเกษตรเพื่อพึ่งตนเองเป็นหลัก ไม่ว่าจะเกิดวิกฤตอีกสักกี่ครั้ง ผลผลิตจากแปลงจะช่วยเราได้ ฉะนั้น การทำเกษตรแบบโคนง นาก็ยังจำเป็นสำหรับคนในพื้นที่ อย่างเช่นขนาดพื้นที่ 3 ไร่ เช่นแปลงนี้มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองขั้นพื้นฐานก็เป็นเป้าหมายที่ชัดเจน และสามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้ ด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ตามรูปแบบโคนง นา และหากปรับวิธีการทำเกษตรแบบ Smart Farmer ก็คงเหมาะกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่มากขึ้นกว่านี้”

นายพิเชฐ รัตนกุล เจ้าของแปลงโคกหนองนา (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) ให้ความเห็นว่า “วัตถุประสงค์ของโครงการที่ว่า เพื่อสร้างหรือพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนในหมู่บ้านถือว่าดีครับ แต่ด้วยที่คนแถวนี้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมกันแล้ว ไม่แน่ว่าจะมีคนมาสนใจเรียนรู้ในแปลงกันอยู่ไหม แต่หากปรับปรุงรูปแบบการทำเกษตรให้ทันสมัย ชาวบ้านก็อาจจะหันมาให้ความสนใจในการทำเกษตรมากขึ้นครับ ส่วนตัวของผมเองมีพื้นที่ตรงนี้เดิมทำการเกษตรอยู่แล้ว มีบ่อน้ำเดิมในบริเวณอยู่แล้ว แต่เมื่อก่อนปลูกอ้อยอย่างเดียว อยากรจะลองเปลี่ยนไปทำเกษตรที่เป็นแหล่งอาหารให้ครอบครัวเราได้”

ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบไปด้วย แผนการดำเนินงานงบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการกำหนดขั้นตอนและกิจกรรมไว้ในโครงการได้อย่างเหมาะสม แต่ก็ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและเร่งรัดตามกำหนดเวลา เนื่องจากนโยบายตามโครงการนี้กำหนดจะต้องให้เสร็จสิ้นในงบประมาณนั้นๆ งบประมาณมีเพียงงบในการขุดปรับพื้นที่ไม่ได้มีสำหรับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์อื่นอีก บุคลากรมีความเชี่ยวชาญไม่ครอบคลุมทุกเนื้อหางานในโครงการ

นายปรีตวิทย์ วิจบ นายอำเภอพานทอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) “ขั้นตอนการดำเนินการที่วางไว้ตามโครงการนั้น เหมาะสมดี แต่ก็ยังมีส่วนที่ยังไม่เหมาะสมคือการเร่งรัดดำเนินการในทุกขั้นตอน เพราะต้องเบิกจ่ายให้ทันตามกำหนดเวลาของโครงการ เช่นการอบรมให้ความรู้เจ้าของแปลงควรมีระยะเวลามากกว่า 2-3 วัน เพราะส่วนตัวมองว่า ในเรื่องของการเริ่มต้นการทำ

เกษตรต้องศึกษาองค์ความรู้ค่อยข้างเยอะ เมื่อดำเนินการขุดแปลงแล้วก็ต้องรีบลงมือดำเนินการเพราะต้องเบิกจ่ายให้ทัน แต่การจะทำเกษตรให้สำเร็จนั้นควรมีระยะเวลาบำรุงดินสักระยะหนึ่งแล้วค่อยดำเนินการส่วนต่อไป”

นางรุ่งฤดี ชื่นชม พัฒนาการอำเภอพานทอง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) กล่าวว่า “หัวหน้ามีความเห็นว่างบประเมินก็เพียงพอสำหรับการขุด แต่จริงๆในฐานะของหน่วยงานดำเนินการโดยตรง อยากให้จัดสรรงบประมาณแบ่งจ่ายเป็นรายปีด้วย ในช่วงระยะ 5 ปี ตามสัญญา ในกรณีที่มีผลการดำเนินงานของแปลงดีไม่จำเป็นต้องเป็นเงินจำนวนมาก แต่พอให้เจ้าของแปลงจะได้มีกำลังใจในการดำเนินงานในศูนย์เรียนรู้ต่อไปด้วยค่ะ”

นายพิศิษฐ์ รัตนกุล เจ้าของแปลงโคกหนองนา (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) ให้ความเห็นว่า “ผมอยากให้แบ่งการจัดสรรงบประมาณไว้เป็นรายปีด้วยครับ หากประเมินว่าผลการดำเนินการตามโครงการได้ผลลัพธ์ดี ให้เขียนคำของบประมาณตามความต้องการเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ แล้วหน่วยงานก็พิจารณาตามความเหมาะสมอีกที น่าจะดีกว่าให้เป็นก้อนใหญ่มาเพื่อขุดในคราวเดียวหมดนะในความคิดผม”

ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบไปด้วย ขั้นตอนการดำเนินการประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมก็เป็นไปตามขั้นตอน หน่วยงานที่รับผิดชอบมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้รับทราบ ผู้รับจ้างก็ปรับพื้นที่ได้ตามแบบแปลนมาตรฐานที่กำหนดภายในวงเงินแล้วก็ระยะเวลาแต่การปรับพื้นที่บางส่วนใช้งานจริงไม่ได้ ต่อจากนั้นเจ้าของแปลงดำเนินการพัฒนาพื้นที่พื้นฟูดิน บริหารจัดการน้ำ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ได้อย่างเหมาะสม

นางจันทราวรรณ บุญสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองกระทุ่มนอก (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,2567) กล่าวว่า “ ขั้นตอนการดำเนินงาน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอก็ประชาสัมพันธ์ ฝากให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯลฯ ช่วยประชาสัมพันธ์ โครงการให้ชาวบ้านรับทราบหากมีใครสนใจก็เข้าไปสมัครได้พอเจ้าของแปลงนี้ไปสมัคร จนได้รับงบประมาณ ก็เริ่มปรับปรุงพื้นที่พุดิน จัดการเรื่องน้ำแล้วเขาก็เริ่มปลูกผัก เลี้ยงปลา ถือว่าเหมาะสม ส่วนการเผยแพร่ต่างๆ ก็สามารถดูได้ผ่าน Facebook ของพัฒนาชุมชนของอำเภอพานทองได้ง่ายๆ”

ด้านที่ 4 ด้านผลิต (Product) ประกอบไปด้วย การพัฒนาพื้นที่ การส่งเสริมเศรษฐกิจ และการสร้างเครือข่ายในพื้นที่

ภายหลังจากที่ได้ดำเนินโครงการ ผลผลิตที่เห็นได้ชัดคือเกิดพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรให้กับประชาชนที่สนใจ ให้ได้รับความรู้ แนวคิด การทำเกษตร เพื่อขยายผลการพึ่งพาตนเองไปสู่ครัวเรือนอื่น ๆ การปลูกพืชผัก และเลี้ยงปลา เกิดเป็นผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นแหล่งอาหารสามารถลดรายจ่ายและต่อยอดสร้างรายได้ อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมในแปลงอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีในพื้นที่

นางสาวมรกต สุดประเสริฐ เกษตรอำเภอพานทอง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,2567) ให้ความเห็นว่า“ความสำเร็จของแปลงนี้คือการที่สามารถสร้างผลผลิตไว้เก็บกินเองภายในครอบครัวได้ เป็นการพึ่งตนเองแบบขั้นพื้นฐาน ส่วนวัตถุประสงค์ของโครงการที่อยากให้แปลงเป็นศูนย์เรียนรู้นั้น ตอนนี้ก็ยังคงอยู่ในช่วงของการพัฒนาไปก่อน ถ้ายังไม่สำเร็จจนมองเห็นอย่างชัด การดึงให้คนในหมู่บ้านเข้ามาสนใจการทำเกษตรในยุคนี้เป็นเรื่องยาก สิ่งแรกเลยคือชาวบ้าน

ต้องเห็นกับตาว่ามันเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและทำได้จริง แต่ภาพรวมของแปลงนี้สำเร็จอยู่ในระดับดีมากนะ หากพัฒนาต่อไปเจ้าของแปลงก็สามารถสร้างรายได้จากผลผลิตในแปลงได้แน่นอน”

เมทินี นันทวิฑูริกา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองกระทุ่มนอก (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) ให้ความเห็นว่า “พีคิดว่าโครงการมันดีนะ สำหรับคนตั้งใจทำเกษตรอย่างเช่นแปลงนี้ งบประมาณของรัฐที่จ่ายไปเทียบกับผลลัพธ์ที่เราเห็นมันออกมาเป็นแบบนี้ มันเกินคุ้มค่ะ มันทำให้หมู่บ้านเรามีกิจกรรมร่วมกับราชการอยู่เป็นระยะ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในหมู่บ้าน ถ้าสำเร็จมากกว่านี้มองว่ายังไงคนในหมู่บ้านก็ต้องหันมาให้ความสนใจกันมากขึ้นแน่นอน”

นายสมภพ แก้วหาวงษ์ ผู้ช่วยนายช่างโยธา องค์การบริหารส่วนตำบลมาบโป่ง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) ให้ความเห็นว่า “ตั้งแต่ผมลงไปดูงานตอนเริ่มขุดพื้นที่ ดินที่ขุดแข็งมากครับแปลงนี้ เหมือนจะปลูกอะไรไม่ได้ แต่หากกลับไปดูตอนนี้มีพืชที่เก็บผลผลิตได้แล้วครับ หากทุกแปลงทำได้แบบนี้โครงการก็สำเร็จครับ แต่ถ้าแปลงนี้แปลงเดียวผมตอบในภาพรวมผมว่าคุ้มค่ากับจำนวนเงินที่รัฐจัดสรร เพราะมันจะใช้ในระยะยาวเป็นประโยชน์ไปตลอดครับ”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการดำเนินโครงการ

การประเมินผลการดำเนินโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก โดยใช้การประเมินแบบ CIPP MODEL ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. 0.45) นำมาอภิปรายในแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านบริบท (Context) ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.69, S.D. 0.45) สามารถสรุปได้ว่า บริบทของโครงการ “โคกหนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายเหมาะสม ประกอบกับสภาพแวดล้อมและสถานที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ณัฐชา สุวรรณเป็น (2565) ที่ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลัก ทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล อ. พากทำ จ.อุตรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านบริบทและความคิดเห็นของกลุ่มครัวเรือนต้นแบบพบว่าโครงการมีประสิทธิผล

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.16, S.D. 0.68) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในภาพรวมของทั้ง 4 ด้าน ประเด็นด้านแผนการดำเนินงานมีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.84, S.D. 0.44) สามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการมีความเหมาะสม โดยเริ่มที่เจ้าของแปลงสมัครเข้าร่วมโครงการ หน่วยงานลงพื้นที่พิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ เมื่อได้รับอนุมัติเจ้าของแปลงเข้าร่วมอบรมตามโครงการฯ เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานและร่วมออกแบบปรับพื้นที่ ต่อมาผู้รับจ้างดำเนินการขุดแปลงจากนั้นเจ้าของแปลงสามารถดำเนินการในพื้นที่ได้ หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมในแปลงร่วมกับเจ้าของแปลงอย่างต่อเนื่อง แม้ขั้นตอนจะมีความเหมาะสมแต่ก็ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและเร่งรัดตามกำหนดเวลา เนื่องจากนโยบายตามโครงการนี้กำหนดจะต้องให้เสร็จสิ้นในปีงบประมาณนั้นๆ สอดคล้องการศึกษาของกับเพชร สุจริตจันทร์ (2565) ที่ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม

หลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของโครงการพัฒนา พื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ในปี พ.ศ. 2564 พบว่าผลการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.51$, $S.D. = 0.24$) ด้านผลลัพธ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($X = 3.51$, $S.D. = 0.28$) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($X = 3.48$, $S.D. = 0.28$) ด้านผลลัพธ์ ($X = 3.47$, $S.D. = 0.33$) ด้านบริบท ($X = 3.46$, $S.D. = 0.38$) และด้านปัจจัย นำเข้ามีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($X = 3.41$, $S.D. = 0.29$) ตามลำดับ

ด้านกระบวนการ (Process) การดำเนินโครงการด้านกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $S.D. 0.47$) สามารถสรุปได้ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก นั้นมีการกำหนดรายละเอียดและวิธีการได้อย่างเป็นระบบ ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงานให้เจ้าของแปลง ผู้ที่เข้าร่วมอบรมในโครงการ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน อีกทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีสนใจเข้าร่วมมือในการดำเนินโครงการได้อย่างทั่วถึง ผู้นำในพื้นที่ยังให้ความสำคัญในการดำเนินโครงการ ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ แปลงและเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม มีการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, Website ของหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่เป็นประจำ การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้ ผู้รับจ้างปรับพื้นที่ภายในวงเงินและระยะเวลาที่กำหนดได้ แต่การปรับพื้นที่บางส่วนไม่สามารถใช้งานจริงได้

ด้านผลผลิต (Process) ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. 0.48) สามารถสรุปได้ว่า เมื่อดำเนินโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอกแล้ว เกิดการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรให้กับเจ้าของแปลง ผู้ร่วมอบรมในโครงการและประชาชนที่สนใจ ให้ได้รับความรู้การทำเกษตร เพื่อขยายผลการพึ่งพาตนเองไปสู่ครัวเรือนอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ การขุดปรับพื้นที่แปลง สร้างแหล่งกักเก็บน้ำ ทำให้สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าสีเขียวในหมู่บ้านมากขึ้น หลังจากเริ่มดำเนินการในแปลงด้วยการบำรุงดินเพื่อปลูกพืชผักและเลี้ยงปลา เกิดผลผลิตทางการเกษตร ให้เป็นแหล่งอาหารให้กับครัวเรือนเจ้าของแปลงและเพื่อขยายไปสู่คนในหมู่บ้าน สามารถพึ่งพาแหล่งอาหารได้ตลอดจนสามารถลดรายจ่ายและเมื่อผลผลิตมากขึ้นจนสามารถสร้างรายได้ ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมในแปลงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีในพื้นที่ทั้งครอบครัว เจ้าของแปลง กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ และภาคีเครือข่ายอื่นๆ ได้ สอดคล้องกับอนุตตรา สนิทเชื้อ (2559) ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินการของสามพรานโมเดล จังหวัด นครปฐม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการประเมินผลการดำเนินการของ โครงการสามพรานโมเดล เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสามพรานโมเดล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อศึกษาระบวนการดำเนินงานโครงการความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับการแนวทางการแก้ปัญหา โดยใช้รูปแบบ การประเมินแบบชิป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ผลการศึกษา โครงการสามพรานโมเดล โดยใช้การประเมินแบบชิป (CIPP Model) ในด้านการประเมินผลผลิต โครงการสามารถบรรลุ

วัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในด้านกระบวนการผลิตให้ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับสากลและมาตรฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วมที่นำไปสู่แหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัย การมีสุขภาพที่ดี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กล่าวโดยสรุป โครงการสามพรานโมเดลเป็นโมเดลต้นแบบที่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องที่ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ ขาดช่องทางการตลาด ตัดวงจรกับดักห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยโครงการเกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน เกิดเป็นภาคีเครือข่ายในการร่วมกันขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมและสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. ข้อจำกัดด้านระยะเวลา เนื่องจากนโยบายตามโครงการนี้ กำหนดจะต้องให้เสร็จสิ้นในงบประมาณนั้น ๆ จึงให้เวลาดำเนินการไม่มากนัก เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาชุมชนเมื่อได้รับนโยบายมาก็ต้องรีบหาคนเข้ามาร่วมในโครงการให้ได้ พอเข้าร่วมโครงการแล้วก็ต้องรีบดำเนินการเพื่อรายงานและเบิกจ่ายการทำเกษตรเช่นนี้ควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป

2. ข้อจำกัดของแบบแปลนมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้แต่ละแปลงชุดตามแบบแปลน ซึ่งมันไม่ได้เหมาะกับทุกพื้นที่แปลง อย่างเช่นแปลงที่ผู้วิจัยศึกษานี้ เดิมมีบ่อน้ำใหญ่ จำนวน 1 บ่อ อยู่บริเวณใกล้เคียงอยู่แล้ว เจ้าของแปลงเองก็มีความต้องการบ่อเพิ่มอีกเพียง 1 บ่อ แต่ด้วยแบบแปลนมาตรฐานของพื้นที่ขนาด 3 ไร่ กำหนดให้ชุด 2 บ่อ หากไม่ทำตามแบบแปลนมาตรฐานก็จะแก้ปัญหาเรื่องการเบิกจ่าย

3. ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ เป็นงบประมาณก้อนเดียว ใช้สำหรับการปรับพื้นที่แปลงซึ่งกำหนดจำนวนเงินกับขนาดพื้นที่ไว้แล้ว ซึ่งไม่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่บางแปลง บางแปลงอาจใช้งบประมาณน้อยกว่าที่กำหนดหากพิจารณาเป็นรายๆ ไป แต่งบประมาณก้อนนี้ได้รับเท่ากันทุกพื้นที่ไม่มีงบประมาณสนับสนุนส่วนอื่นใดเพิ่มเติมอีก

4. อุปสรรคจากราคาที่ดินที่สูงขึ้น กล่าวคือ พื้นที่ตำบลมาบโป่ง อำเภอบางบาล จังหวัดชลบุรีเป็นสังคมอุตสาหกรรม ราคาที่ดินสูงขึ้นมาก การที่จะขยายผลโครงการให้ชาวบ้านคนอื่นทำด้วยนั้นค่อนข้างยากมาก ชาวบ้านมองว่าเอาที่ดินไปขายหรือลงทุนอย่างอื่นดีกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย“โคก หนอง นา โมเดล” บ้านหนองกระทุ่มนอก ระดับการประเมินผลการดำเนินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า (Input) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. 0.68) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านบุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีหลายหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ร่วมกันทำงานแบบบูรณาการ รับผิดชอบการดำเนินโครงการเพื่อที่จะได้มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านเริ่มตั้งแต่การดูแลเรื่องแบบแปลน การขุด ควรให้หน่วยงานที่มีวิศวกร นายช่างฯลฯ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมดูแลจะได้ออกแบบได้ตามความเหมาะสม เรื่องของการเกษตร ปลูกพืชผัก ก็ต้องเป็นหน่วยงานอย่างสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น

2. ควรมีงบประมาณสนับสนุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ หรือพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ให้ต่อยอดในแปลงหลังจากปรับพื้นที่ด้วย จัดสรรเป็นวัสดุอุปกรณ์ พันธุ์พืช

พันธู์สัต์ว์ และควรมีงบประมาณเป็นรายปีสำหรับแปลงที่มีผลการดำเนินงานดี สามารถขอวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมได้

3. การขุดปรับพื้นที่ ควรมีความยืดหยุ่นมากกว่านี้ พิจารณาตามบริบทของพื้นที่แต่ละแปลงเพื่อให้เกิดการใช้งบประมาณและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุดต้องพิจารณาพื้นที่ตามความเหมาะสมต้องสามารถการเพิ่มหรือลดงานอย่างค้ำึงเพียงแต่ต้องเหมือนแบบแปลนเท่านั้น หรือต้องได้ควดินตามที่กำหนด ถ้ามีการปรับลดงาน ให้ปรับลดวงเงินด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานโครงการ“โคก หนอง นา โมเดล” ทุกแปลงที่มีในพื้นที่อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี เพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ“โคก หนอง นา โมเดล”

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเชิงถอดบทเรียนความสำเร็จของแปลง “โคก หนอง นา” ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการ เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้กับแปลงอื่นๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบฯ-โคก-หนอง-นา-โมเดล*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/ts6XT>
- เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2566ก). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารแบบวิถีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2566ข). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- เพชร สุจริตจันทร์. (2565). *การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์ณัฐชา สุวรรณเป็น. (2565). *การประเมินประสิทธิผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลัก ทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” อ.ปากท่า จ.อุตรดิตถ์*. วารสารโครงการทวิปริญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภีร์วัฒน์ นนทโชติ. (2564). *การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ในเขตพื้นที่อำเภอสุวรรณโคโลก จังหวัดสุโขทัย*. บทความวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี (2565). “โคก นอง นา โมเดล”. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566, จาก <https://chonburi.cdd.go.th/kok-nong-naa>

อนุดตรา สนิทเชื้อ. (2559). *การศึกษาประเมินผลการดำเนินการของสามพรานโมเดล จังหวัดนครปฐม*. ค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คนที่ 1 นายปรัตถวีร์ วิจิบ นายอำเภอพานทอง. (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2567

คนที่ 2 นางรุ่งฤดี ชื่นชม พัฒนาการอำเภอพานทอง. (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 31 มกราคม 2567

คนที่ 3 นางสาวมรกต สุดประเสริฐ เกษตรอำเภอพานทอง. (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 กุมภาพันธ์ 2567

คนที่ 4 นายสมภพ แก้วหาวงษ์ ผู้ช่วยนายช่างโยธา องค์การบริหารส่วนตำบลมาบโป่ง (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กุมภาพันธ์ 2567

คนที่ 5 นางจันทราวรรณ บุญสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองกระทุ่มนอก. (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2567

คนที่ 6 นายเมทินัน นันทิวิธวิภา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองกระทุ่มนอก. (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2567

คนที่ 7 นายพิศิษฐ์ รัตนกุล เจ้าของแปลงโคก นอง นา โมเดล บ้านหนองกระทุ่มนอก. (2567), บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2567